ARKADII şi BORIS STRUGAŢKI[1]

ACUPUNCTURA NEUTRINICĂ

Traducerea Radu Tudor[2]

---

[1] Аркадий и Борис Стругацкий

[2] A apărut în limba română în Colecția Povestiri Științifico-Fantastice nr. 112/iul. 1959 (după revista „Znanie sila”, nr. 3/1959)

I

Inspectorul puse la o parte notesul şi zise:

— Complicată problemă, tovarăşe Leman. Foarte curioasă chestiune.

— Nu mi se pare, spuse directorul institutului.

— Nu vi se pare?

— Nu, nu găsesc. După părerea mea, totul este clar.

Directorul vorbise deosebit de sec, privind atent pe fereastră la piața asfaltată, inundată de soare. Gâtul începuse să-i înțepenească, iar în piață nu se petrecuse nimic interesant. Totuşi, din încăpățânare, el continua să stea întors cu spatele; acesta era un fel de a-şi exprima protestul. Directorul era tânăr şi orgolios. El înțelegea perfect ce urmăreşte inspectorul, dar nu-l socotea în drept să se ocupe de această latură a problemei. Perseverența calmă a inspectorului îl irita. „Uite cum se amestecă - gândea el cu ciudă. Totul e clar ca lumina zilei, şi totuşi se bagă".

— Cu toate astea, mie nu mi e totul clar, spuse inspectorul.

Directorul dădu din umeri, se uită la ceas şi se ridică:

— Iertați-mă, tovarăşe Rîbnikov, spuse el. Peste cinci minute am un seminar. Dacă n-aveți nevoie de mine...

— Mă rog, tovarăşe Leman. Aş fi vrut să mai vorbesc cu acest... „laborant personal". Gorcinski, parcă...

— Da, Gorcinski. Nu s-a înapoiat încă. Imediat ce se întoarce va fi invitat la dumneavoastră.

Directorul salută şi ieşi. Inspectorul îl urmări, privind printre gene. „Eşti cam uşuratic, dragul meu, - gândi el. Nu-i nimic, lasă că o să-ți vină şi ție rândul".

Dar rândul directorului nu venise încă. Mai întâi trebuia lămurit ceea ce era esențial. La prima vedere, totul părea limpede. Inspectorul Direcției de protecție a muncii, Rîbnikov,

ar fi putut să şi scrie în „Raportul asupra cazului Komlin Andrei Andreevici, şeful laboratorului de fizică al institutului central al creierului”. Andrei Andreevici Komlin făcuse experienţe periculoase asupra sa şi, ca urmare, zace de patru zile pe un pat de spital, într-o stare de somnolenţă parţială cu halucinaţii; pe capul său acoperit cu un păr scurt ca de perie se văd vânătăi curioase în formă de inele. EI nu poate vorbi, medicii îi introduc în organism substanţe întăritoare, iar în consilii se aud adesea expresii sinistre ca: „o epuizare accentuată a sistemului nervos, atingerea centrilor memoriei, afectarea centrilor vorbirii şi ai auzului...”

În cazul Komlin, Inspectorului îi era clar tot ce putea fi interesant pentru Direcţia de protecţie a muncii. Era evident că în acest caz nu putea fi vorba nici de defecţiuni ale aparaturii, nici de o mânuire neglijentă a acesteia şi nici de lipsa de experienţă a cercetătorilor. Era evident că aci nu se comisese o încălcare propriu-zisă a regulilor de securitate a muncii. Komlin efectuase în taină experienţe asupra sa, şi nimeni din institut nu ştia nimic despre ele, nici chiar Aleksandr Gorcinski, laborantul său „personal”; totuşi, asupra acestei chestiuni, unii cercetători ai laboratorului aveau cu totul altă părere.

Pe inspector îl interesa altceva, şi asta pentru că el nu era numai inspector: cu intuiţia unui bătrân om de ştiinţă, el simţea că îndărătul ştirilor fragmentare de care dispunea cu privire la munca lui Komlin, îndărătul straniului accident al acestuia se ascunde istoria unei descoperiri neobişnuite. Recapitulând în memorie relatările făcute de cercetătorii laboratorului, inspectorul se convingea de acest lucru din ce în ce mai mult.

Cu trei luni înaintea accidentului, laboratorul primise un nou aparat: era un generator neutrinic pentru crearea şi focalizarea fasciculelor de neutrino. O dată cu apariţia generatorului neutrinic în laboratorul de fizică a început

lanțul evenimentelor asupra cărora nu şi-au îndreptat la timp atenția cei care aveau această datorie; aceste evenimente au provocat, în cele din urmă, o mare nenorocire.

Cu o vădită bucurie, Komlin îşi predase atunci locțiitorului său toate lucrările încă neterminate; şi, închizându-se în camera unde fusese instalat generatorul neutrinic, începuse, după propria-i afirmație, să se ocupe acolo cu pregătirea unei serii de experiențe preliminare. Aceasta a durat câteva zile, după care, pe neaşteptate. Komlin şi-a părăsit „chilia", a dat ca de obicei o raită prin începerile laboratorului, a făcut trei observații cu voce tare, a semnat corespondența şi i-a cerut locțiitorului său să alcătuiască raportul semestrial. A doua zi s-a închis din nou în „neutrinic", luându-l de data asta cu el şi pe laborantul Aleksandr Gorcinski.

De abia cu două zile înainte de accident s-a aflat cu ce se îndeletniciseră ei acolo, atunci când Komlin (împreună cu Gorcinski) a prezentat o excelentă comunicare asupra acupuncturii neutrinice, care pur şi simplu a „zguduit bazele medicinii". În timpul celor trei luni de lucru cu generatorul, Komlin a atras de trei ori atenția colaboratorilor prin comportarea sa.

Lucrurile au început aşa: într-o bună zi, Andrei Andreevici s-a ras chilug în cap şi şi-a făcut apariția în laborator purtând pe creştet o tichie neagră de profesor. Probabil că acest amănunt n-ar fi fost reținut dacă, peste o oră, Gorcinski n-ar fi ieşit pe neaşteptate, ciufulit şi palid, din „neutrinic", şi nu s-ar fi repezit val-vârtej spre farmacia laboratorului. Apucând câteva truse farmaceutice individuale, el s-a înapoiat imediat în „neutrinic", trântind uşa în urma lui. Totuşi, unul dintre cercetători apucase să observe că, în fața unei ferestruici. Andrei Andreevici stătea cu capul descoperit şi-şi ținea mâna stângă cu cea dreaptă. După cât se părea, stânga îi era mânjită cu sânge. Seara, Komlin şi Gorcinski ieşiră tăcuți din „neutrinic" şi, evitând să privească

pe cineva, se îndreptară spre ieşirea din laborator. Amândoi aveau un aer destul de abătut, iar mâna stângă a lui Komlin era înfăşurată cu un bandaj murdar.

Colegii lor mai reţinuseră un fapt. O lună după această întâmplare, cercetătorul ştiinţific Vedeneev îl întâlnise într-o seară, pe Komlin pe o alee a Parcului „Albastru". Şeful laboratorului şedea pe o bancă cu o carte groasă şi uzată pe genunchi şi mormăia ceva cu jumătate de glas, privind fix undeva în faţă-i. Vedeneev îl salută şi se aşeză alături. Deodată, Komlin încetă să mai murmure şi se întoarse spre noul venit, întinzându-şi ciudat gâtul. Ochii îi erau parcă „lipiţi de somn", iar lui Vedeneev îi veni să plece imediat. Dar să dispară aşa, dintr-o dată, îi era peste mână, şi de aceea întrebă:

— Citiţi, Andrei Andreevici?

— Da, citesc, spuse Komlin, „Bălţile de lângă râu" de Si Nai-an. Foarte interesant; iată de exemplu...

Fiind încă prea tânăr, Vedeneev nu cunoştea aproape de loc literatura clasică chineză şi se simţi şi mai stânjenit. Komlin, însă, închise cartea cu zgomot, i-o puse în mâna lui Vedeneev şi îl rugă să o deschidă la întâmplare. Uşor tulburat, acesta se supuse. Komlin îşi aruncă o singură dată ochii pe pagină, dădu din cap şi spuse:

— Urmăriţi textul!

Şi, cu obişnuita lui voce răsunătoare, începu să povestească cum unul, pe nume Hu Ian-cio, s-a năpustit asupra unor oarecare He Cen şi Se Bao, agitând nişte cravaşe metalice, şi apoi cum un altul, anume Van In, poreclit „Tigrul Labăscurtă", şi soţia sa „Smărăldia"... De abia atunci a înţeles Vedeneev: Komlin redase din memorie pagina respectivă. Şeful laboratorului nu sărise nici un rând, nu încurcase nici un nume, repetând totul, cuvânt cu cuvânt şi literă cu literă. După ce termină, întrebă:

— Au fost greşeli?

Vedeneev, uluit, dădu din cap în semn că nu. Komlin izbucni în râs, îi luă cartea din mână şi plecă. Vedeneev nu ştia ce să creadă. El povesti această întâmplare unora dintre tovarăşii săi, iar aceştia îl sfătuiră să se adreseze pentru lămuriri lui Komlin însuşi. Acesta însă primi cu atâta sinceră uimire cele spuse de Vedeneev despre întâlnirea din acea alee retrasă, încât tânărul, ezitând, schimbă vorba şi trecu la altă temă.

Dar cele mai stranii au fost evenimentele care au avut loc chiar cu câteva ore înainte de accident.

În acea seară, Komlin, bine dispus, plin de vervă şi prietenos ca niciodată, făcuse scamatorii. Avea patru spectatori: Aleksandr Gorcinski, neras şi îndrăgostit de şeful său ca o fetiță, şi tinerele laborante Lena, Dusea şi Katea. Fetele rămăseseră mai târziu la laborator pentru a termina asamblarea schemei necesară lucrărilor de-a doua zi.

Scamatoriile au fost interesante.

La început, Komlin propuse să hipnotizeze pe careva, dar toți refuzară; atunci Andrei Andreevici povesti o anecdotă despre un hipnotizator şi un chirurg. După aceea, el spuse:

— Lenocika, acum voi ghici ce ascunzi tu în sertarul biroului.

Din trei obiecte ascunse, el ghici două, iar Dusea spuse că trăsese cu ochiul. Komlin protestă, negând că s-ar fi uitat pe furiş, dar fetele începură să glumească pe socoteala lui.

Komlin însă deveni dintr-o dată serios, şi le spuse că el poate să înmulțească în minte câteva numere cu mai multe cifre.

— 654 de înmulțit cu 231 şi apoi cu 16, spuse Katea şovăind.

— Scrieți, porunci Komlin cu o voce stranie, încordată, şi dictă: patru, opt, unu..., aci vocea sa coborî până la şoaptă, şi termină repezit: - şapte-unu-patru-doi... De la dreapta la stânga.

Komlin se întoarse (fetele observară că el se lasă brusc în jos, se încovoaie, de parcă ar fi devenit mai mic de statură) şi, târându-şi picioarele, se duse în „neutrinic” şi se închise acolo. Gorcinski se uită un timp nelinişti în urma lui, apoi spuse că Andrei Andreevici calculase exact: dacă se citesc cifrele spuse de el de la dreapta la stânga se obține produsul 2.417.184.

Fetele au lucrat până la ora zece, iar Gorcinski le-a ajutat, cu toate că prea mult folos nu au tras ele din asta. Komlin tot nu ieşise. La ora zece au plecat acasă, urându-i prin uşa închisă noapte bună. A doua zi dimineață, Komlin a fost dus la spital.

Şi astfel, rezultatul „oficial” al muncii lui Komlin a fost „acupunctura neutrinică”, metodă de vindecare bazată pe tratarea creierului cu fascicule de neutrino[1]. Noua metodă era, prin ea însăşi, deosebit de interesantă; ce legătură avea însă mâna rănită a lui Komlin cu acupunctură neutrinică? Dar extraordinara memorie a lui Komlin şi dificila înmulțire făcută în minte?

— A ascuns, a ținut secret față de toți, murmură inspectorul. Nu era sigur sau se temea să nu expună pericolului pe tovarăşii săi? Complicată chestiune! Foarte ciudată problemă!

Videofonul sună. Figura secretarei apăru pe ecran.

— Scuzați că vă deranjez, tovarăşe Rîbnikov, spuse secretara. Tovarăşul Gorcinski este aici şi aşteaptă să-l primiți.

— Să intre, spuse inspectorul.

---

[1] **Neutrino** sau **neutrinul** este o particulă elementară neutră cu spinul 1/2, extrem de uşoară, totuşi cu masa mai mare ca 0, ce participă doar în procesele intermediate de interacțiunile slabe şi gravitaționale. Neutrino este un lepton. Simbolul său este litera greacă ν (n sau niu).

II

În prag apăru un personaj uriaş, într-o cămaşă în carouri şi cu mânecile suflecate. Între umerii viguroşi se înălțau o ceafă puternică şi un cap acoperit cu un păr negru şi des, prin care totuşi se întrezărea o mică chelie sau, după cum i se păruse inspectorului, chiar două chelii; personajul intră în cabinet cu spatele. Înainte ca inspectorul să aibă timp să se mire, posesorul cămăşii cadrilate spuse: „Poftiți înăuntru, Iosif Petrovici", şi lăsă pe director să intre în cabinet. Închise apoi cu grijă uşa, se întoarse fără grabă şi se înclină scurt. Fața, destul de posacă, a posesorului cămăşii cadrilate şi a acestor curioase maniere era împodobită cu o mustăcioară scurtă, dar foarte stufoasă. Acesta era Aleksandr Gorcinski, laborantul „personal" al lui Komlin.

Directorul se aşează în fotoliu şi, fără să scoată o vorbă, îşi țintească privirea pe fereastră. Gorcinski se opri în fața inspectorului.

— Vă rog..., începu inspectorul.

— Mulțumesc, răspunse sonor laborantul şi se aşeză rezemându-şi palmele de genunchi şi uitându-se la inspector cu nişte ochi cenuşii, nu prea binevoitori.

— Dumneata eşti Gorcinski? întrebă inspectorul.

— Da, Gorcinski Aleksandr Borisovici.

— Încântat. Rîbnikov, inspector din partea D.P.M.

— F... foarte bucuros, spuse tărăgănat Gorcinski.

— Laborantul „personal" al lui Komlin?

— Nu ştiu ce-i aia. Eu sunt laborant la laboratorul de fizică al institutului central al creierului.

Inspectorul se uită chiorâş la director; i se păru că acestuia îi juca pe la colțurile ochilor un zâmbet răutăcios.

— Aşa, spuse Rîbnikov. Cu ce probleme v-ați ocupat în ultimele trei luni?

— Cu problema acupuncturii neutrinice.

— Vă rog, ceva mai detaliat.

— Există o comunicare, răspunse hotărât Gorcinski. Acolo este scris totul.

— Eu v-aş ruga, totuşi, ceva mai detaliat, spuse foarte liniştit inspectorul.

Câteva clipe s-au privit țintă unul pe altul, Inspectorul aprinzându-se la față, iar Gorcinski frământându-şi mustața. Apoi laborantul făcu ochii mici:

— Cu plăcere, spuse el cam răstit. Se poate şi mai detaliat. A fost studiată acțiunea fasciculelor neutrinice focalizate, atât asupra substanței cenuşii şi a celei albe a creierului cât şi asupra întregului organism al animalului supus experienței...

Gorcinski vorbea monoton, fără expresie şi, după cum se părea, chiar legănându-se uşor în fotoliu.

— ...O dată cu stabilirea modificărilor patologice şi ale celorlalte modificări ale întregului organism au fost efectuate măsurători ale acțiunii curentului, ale curbelor labile[1] în diferite țesuturi, precum şi determinări ale cantităților relative de neuroglobulină şi gama globulină.[2]

Inspectorul se lăsă pe speteaza fotoliului şi gândi cu o înverşunare plină de entuziasm: „Lasă că ai să vezi tu...” Directorul continua să privească pe fereastră, bătând des cu degetele pe birou.

— Dar, spune-mi te rog, tovarăşe Gorcinski, ce-i cu mâinile dumitale? întrebă inspectorul pe neaşteptate. El nu putea suferi defensiva şi prefera totdeauna ofensiva.

Gorcinski îşi privi mâinile zgâriate şi cu cicatrice vinete pe

---

[1] *Curbele labile* reprezintă variația reactivității țesutului după starea sa funcțională la diverse intensități ale curentului electric (n. tr.).

[2] *Neuroglobulina* şi *gama globulina* sunt componente ale proteinelor plasmatice, care pot fi separate în laborator cu ajutorul curentului electric (n. tr.).

ele, rezemate de brațele fotoliului, şi făcu o mişcare de parcă ar fi vrut să şi le vâre în buzunar, dar nu făcu altceva decât să-şi strângă încet pumnii enormi.

— Mi le-a jupuit o maimuță..., spuse el printre dinți. În vivarium.

— Dumneata ai făcut experiențe numai asupra animalelor?

— Da, eu am făcut experiențe numai pe animale, răspunse Gorcinski, scoțând puțin în evidență cuvântul „eu".

— Ce s-a întâmplat acum două luni cu Komlin? porni la atac inspectorul.

Gorcinski ridică din umeri.

— Nu-mi amintesc.

— Vă voi aminti eu. Komlin s-a tăiat la mână; cum s-a întâmplat asta?

— S-a tăiat şi gata! răspunse grosolan Gorcinski.

— Aleksandr Borisovici! i se adresă directorul în mod prevenitor.

— Întrebați-l chiar pe Komlin.

Ochii inteligenți şi larg deschişi ai inspectorului se îngustară:

— Gorcinski, mă uimeşti, zise el încet. Dumneata eşti convins că eu vreau să-ți storc ceva care îi poate dăuna lui Komlin... sau dumitale, sau altor tovarăşi de-ai dumitale şi, în realitate, lucrurile sunt mult mai simple. Eu nu sunt specialist în sistemul nervos central; asta e totul. Prin urmare, nu am dreptul să judec numai după impresii. Mi s-a încredințat această sarcină pentru a cunoaşte, şi nu pentru a da frâu liber imaginației. Dumneata însă faci pe istericul. E ruşine...

Se făcu linişte. Directorul pricepu abia acum în ce constă puterea acestui om calm şi perseverent. Pesemne că şi Gorcinski înțelesese acest lucru, deoarece, în cele din urmă, ținându-şi ochii în pământ, întrebă:

— Ce vreți dumneavoastră să aflați?

— Ce este acupunctura neutrinică? întrebă inspectorul.

— A fost ideea lui Andrei Andreevici, răspunse obosit Gorcinski. E vorba de tratarea anumitor porţiuni ale scoarţei cerebrale cu fascicule neutrinice, ceea ce provoacă apariţia, mai exact, creşterea bruscă a rezistenţei organismului la acţiunea diferitelor otrăvuri chimice şi biologice. Câini infectaţi şi otrăviţi s-au însănătoşit după două-trei injecţii neutrinice. Este o metodă oarecum analogă cu acupunctura, adică cu terapeutica prin înţepare cu ace; de aci provine şi denumirea acestei metode. Rolul acului este îndeplinit de fasciculul de neutrino. Desigur că analogia este pur formală...

— Dar metodica? întrebă inspectorul.

— Capul animalului se rade şi pe pielea goală se fixează ventuze neutrinice... Acestea sunt mici dispozitive pentru focalizarea fasciculului neutrinic. Fasciculul se concentrează cu focarul în stratul dat al substanţei cenuşii, ceea ce este o operaţie foarte complicată. Şi mai complicată încă a fost găsirea acelor porţiuni, a acelor puncte ale scoarţei cerebrale, care să poată provoca mobilizarea fagocitelor într-un anumit sens bine determinat.

— Foarte interesant, spuse absolut sincer inspectorul. Şi ce boli pot fi astfel vindecate?

După ce tăcu un moment, Gorcinski răspunse:

— Multe. Andrei Andreevici este de părere că acupunctura neutrinică mobilizează anumite forţe ale organismului, necunoscute nouă: nu-i vorba de fagocite, nici de stimulare nervoasă, ci de altceva, incomparabil mai puternic. Dar n-a apucat... Spunea că prin injecţii neutrinice va putea fi posibilă vindecarea oricărei boli: otrăvire, boli de inimă, tumori maligne...

— Şi cancerul?!

— Şi el... Este posibilă chiar refacerea unor organe pierdute. El susţinea că forţele de echilibru ale organismului

sunt uriaşe, iar cheia lor se află în scoarța cerebrală; este necesar doar să se determine punctele de pe scoarța cerebrală în care trebuie făcute puncțiile neutrinice.

— Acupunctura neutrinică, pronunță inspectorul rar de parcă ar fi vrut să guste sunetele. Apoi îşi reveni: Perfect, tovarăşe Gorcinski. Îți sunt foarte recunoscător. (Gorcinski zâmbi şiret) Iar acum fii bun şi spune cum l-ai găsit pe Komlin; se pare că dumneata eşti primul care l-ai descoperit...

— Într-adevăr eu am fost primul. Am venit de dimineață la lucru. Andrei Andreevici şedea... zăcea în fotoliu lângă birou...

— În „neutrinic”?

— Da, în camera generatorului neutrinic. Pe capul său era instalat cadrul cu ventuze. Generatorul era pus în funcțiune. Mi s-a părut că Andrei Andreevici este mort. Atunci am chemat medicul. Asta-i totul.

Lui Gorcinski îi tremura vocea. Era ceva atât de neaşteptat, încât inspectorul îşi reținu pentru un moment întrebarea următoare. Directorul bătea cu degetele în masă privind pe fereastră.

— Dar dumneata nu ştii ce experiență făcuse Komlin?

— Nu ştiu, răspunse înfundat laborantul. Nu ştiu.

— Totuşi colaboratorii dumitale mi-au povestit... inspectorul îşi frecă gânditor bărbia. Scamatorii... calcule mintale... Probabil Komlin se ocupa şi cu alte probleme, pe lângă acupunctura neutrinică; dar cu care anume?

Gorcinski nu răspunse nimic.

— Afară de asta a făcut numeroase experiențe pe el însuşi. Pielea capului îi este complet acoperită cu urmele ventuzelor neutrinice.

Gorcinski continua să tacă.

— Dumneata ai mai remarcat vreodată, înainte, la Komlin, capacitatea de a socoti rapid în minte? Mă refer adică, înainte

de a vă arăta scamatoriile sale?

— Nu, răspunse Gorcinski. Aşa ceva n-am observat. Dumneavoastră ştiți acum, tot ce ştiu şi eu. Da, Andrei Andreevici făcea experiențe pe sine însuşi: încerca pe el acul neutrinic. O dată s-a tăiat singur cu o lamă la mână... Voia să verifice pe sine cum se vindecă rănile cu acul neutrinic. Atunci... nu reuşise. El mai făcea şi alte cercetări, dar le ținea secret față de toți şi față de mine de asemenea. Ce fel de lucrare era, habar n-am. Ştiu numai că ea este în legătură cu tratamentul cu raze neutrinice. Asta-i tot.

— În afară de dumneata mai ştia cineva despre acest lucru? întrebă inspectorul.

— Nu. Nu ştia nimeni.

— Dar dumneata nu ştii ce anume experiențe făcea Komlin fără participarea dumitale?

— Nu.

— Eşti liber, tovarăşe Gorcinski, spuse inspectorul. Poți pleca.

Gorcinski se ridică şi, fără să ridice ochii, se îndreptă spre ieşire. Inspectorul se uită în urma lui; i se vedeau cheliile albe: nu una, ci două, aşa cum i se păruse de la început.

Directorul se uita pe fereastră. Jos, deasupra pieței, stătea suspendat un mic helicopter cu fuzelajul argintiu strălucitor; legănându-se lin, începu să se rotească încet în jurul axei sale şi ateriză. Pe uşa care se deschise ieşi pilotul, îmbrăcat într-o salopetă cenuşie; sări uşor pe asfalt şi se îndreptă către clădirea institutului, fumând în drum o țigară. Directorul recunoscu helicopterul inspectorului. „A fost să se alimenteze cu benzină” - gândi el distrat.

Inspectorul întrebă:

— Dar, acupunctura neutrinică nu duce oare la distrugerea psihicului?

— Nu, răspunse directorul. Komlin susține că nu se întâmplă aşa ceva.

Inspectorul se lăsă pe speteaza fotoliului şi se uită la albul mat al plafonului.

Directorul spuse încet:

— Gorcinski nu va mai putea lucra azi. Degeaba vrei dumneata să...

— Nu, obiectă inspectorul. Nu e degeaba; şi, iartă-mă, tovarăşe Leman, dumneata mă uimeşti: după părerea dumitale, câte chelii poate avea un om normal? Dar cicatricele de pe mâini... Este un vrednic ucenic al lui Komlin.

— Oamenii îşi iubesc munca lor, răspunse directorul.

Câteva clipe, inspectorul îl privi tăcut pe director.

— Rău o iubesc, spuse el, după metode învechite, tovarăşe Leman. Iar dumneata nu-i iubeşti cum trebuie pe aceşti oameni. Suntem bogați: cea mai bogată țară din lume. Vă punem la dispoziție orice aparatură, orice animale de experiență, în orice cantitate; munciți, experimentați, cercetați... Dar de ce rişti dumneata cu atâta uşurință oamenii? Cine v-a permis să tratați atât de uşuratic viața oamenilor?

— Eu...

— De ce nu îndeplineşti directivele Comitetului Central? De ce nu îndeplineşti hotărârea Prezidiului Sovietului Suprem? Când se va pune, în sfârşit, capăt acestei atitudini revoltătoare?

— În institutul nostru, acesta este primul caz, spuse directorul posomorât.

Inspectorul dădu din cap.

— În institutul dumneavoastră... Dar în celelalte institute? În ultimele şase luni, cazul lui Komlin este al optulea. Barbarie! Ăsta-i un eroism barbar! Vezi oameni strecurându-se în rachete automate, în reactoare aflate în regim critic... (inspectorul zâmbi cu greutate). Ei caută drumul cel mai scurt spre adevăr, spre victoria asupra

naturii şi adesea se prăpădesc... şi Komlin al dumneavoastră este al optulea. Este asta admisibil, profesore Leman?

Directorul se încăpățână:

— Dacă este necesar, se poate şi asta. Amintiți-vă de medicii care şi-au inoculat holeră şi ciumă.

— Lasă-mă cu aceste analogii istorice... Aminteşte-ți în ce timp trăim!

Tăcură. Se însera, iar în colțurile cabinetului, mai îndepărtate de ferestre, începeau să apară slabe umbre cenuşii.

— Între altele, spuse dintr-o dată directorul fără să-şi privească interlocutorul, am dat ordin să se deschidă safeul lui Komlin şi mi s-au adus notele lui de lucru; cred că şi pentru dumneavoastră ar fi interesant să faceți cunoştință cu ele.

— Se înțelege, spuse inspectorul.

— Numai că, directorul zâmbi uşor, în ele sunt mult prea multe... Hm... probleme de strictă specialitate. Eu mi-am aruncat în treacăt privirea peste ele şi mă tem ca dumneavoastră să nu vă vină cam greu. Le voi lua cu mine astă seară şi, dacă doriți, vi le voi rezuma...

Inspectorul se bucură sincer.

— Numai să nu vă puneți prea mari speranțe în mine, îl avertiză grăbit directorul. Aceste ace neutrinice... Ele ne-au uimit pe toți; a fost ca un trăsnet din senin. Nimeni nu s-ar fi putut măcar gândi la ele: în privința lui Komlin este un pionier, primul în lume. Aşa că această problemă s-ar putea să mă depăşească şi pe mine.

Directorul plecă.

Era posibil ca însemnările lui Komlin să fie folositoare. Inspectorul ar fi dorit mult ca ele să ajute la ceva. El şi-l închipui pe Komlin stând cu capul său ras sub cadrul cu ventuze neutrinice... Nu, asta nu putea fi acupunctură; era ceva cu totul nou şi probabil că nici chiar Komlin n-avea

suficientă încredere, din moment ce, ascunzându-se de tovarăşi, el întreprinsese pe sine acele experienţe atât de primejdioase.

Glorioase şi frumoase timpuri! Cea de-a patra generaţie de comunişti, alcătuită ca şi odinioară din oameni îndrăzneţi şi plini de abnegaţie, incapabili să se menajeze, ci, dimpotrivă, cu fiecare an avântându-se în vâltoarea luptei tot mai cutezător, încât sunt necesare eforturi uriaşe, pentru a utiliza cu maximum de efect acest ocean de entuziasm. Omenirea trebuie să meargă spre stăpânirea naturii nu peste cadavrele celor mai buni reprezentanţi ai ei, ci pe urma puternicelor maşini şi a celor mai exacte aparate, şi aceasta nu numai pentru că cei vii pot realiza infinit mai mult decât cei ce au pierit, ci mai ales pentru că bunul cel mai de preţ în lume este Omul[1].

Inspectorul se ridică greoi şi se îndreptă spre uşă. El mergea fără să se grăbească; mai întâi pentru că aşa îi era felul, apoi din cauza vârstei şi, în sfârşit, din pricina piciorului.

— Mă dor vechile răni, mormăi el în barbă în timp ce trecea prin anticamera directorului, şchiopătând puternic de piciorul drept.

III

A doua zi dis-de-dimineaţă, în momentul în care doctorii, tot nereuşind să determine cauzele bolii lui Komlin, observau cu bucurie că bolnavului îi revenise vorbirea, Rîbnikov şi Leman şedeau din nou în cabinetul directorial, la uriaşul birou pe care nu se afla nimic. Inspectorul ţinea pe genunchi un bloc-notes, iar directorul răsfoia o mapă cu hârtii

[1] Dumnezeule! Ce mai amintiri declanşează acest pasaj!! (nota corectorului)

(însemnări, diagrame, desene şi chiar figuri); erau notele de lucru ale lui Andrei Andreevici Komlin.

Cu ochii roşii de nesomn, privind parcă prin Rîbnikov undeva în gol, directorul vorbea repede, uneori fără legătură între idei şi cu întreruperi, ca şi când ar fi auzit surprins propriile-i cuvinte. Inspectorul asculta, şi atât ordinea evenimentelor cât şi legătura dintre ele îi deveneau din ce în ce mai clare. Iată ce a aflat.

Komlin nu se ocupase întâmplător de tratarea creierului cu fascicule de raze neutrinice. Metodica obținerii fasciculelor de neutrino de intensitate „practică" fusese abia de curând elaborată, şi, de îndată ce obținu generatorul neutrinic, Komlin se şi hotărî să-l încerce.

Komlin se aştepta să afle multe cu ajutorul acestor experiențe. Radiațiile de energie înaltă (nucleonii, electronii, razele gama) distrug structura moleculară şi intranucleară a celulelor albuminoide cerebrale; ele distrug creierul. Alte modificări în afară de cele patologice, aceste radiații nu sunt capabile să provoace în organism; acest lucru e confirmat şi de experiențe. Cu totul altfel stau lucrurile cu neutrinul, mică particulă neutră, fără masă de repaus. Komlin scontase tocmai pe faptul că acțiunea particulelor neutrinice nu va provoca procese explozive sau vreo restructurare moleculară, ci va favoriza doar o excitație moderată în nucleele celulelor albuminoide ale creierului, va întări câmpurile nucleare şi, poate, va genera în materia cerebrală câmpuri de forță încă necunoscute ştiinței. După cum s-a dovedit, toate ipotezele lui Komlin s-au confirmat în mod strălucit.

— Multe lucruri din însemnările lui Komlin nu le-am înțeles, spuse directorul, iar pe altele, pur şi simplu, nu le pot crede. De aceea vă voi spune numai ce e mai important.

Începând experiențele cu animale, Komlin a ajuns curând la ideea acupuncturii neutrinice. Maimuța care era supusă experiențelor îşi rănise într-o zi laba. Rana s-a cicatrizat şi

s-a vindecat neobişnuit de repede. Tot atât de repede au dispărut şi petele întunecate de pe plămânii ei, adică urmele tuberculozei atât de răspândite la maimuțele care trăiesc în regiuni cu climă temperată.

Lucrările asupra acupuncturii neutrinice au evoluat cu succes. Câțiva câini au fost otrăviți cu diferite feluri de toxine biologice. Acul neutrinic a vindecat foarte repede animalele; cromatografia [1] a arătat că aproape întreaga cantitate de otravă fusese eliminată de animale în formă pură, adică nelegată de o proteină, aşa cum se întâmplă de obicei. „Acul lui Komlin" (după cum la botezat Gorcinski) a vindecat tuberculoza la maimuțe de zeci de ori mai rapid şi cu mai mult succes decât cele mai puternice antibiotice.

În această etapă, când Komlin nu elaborase încă o metodă terapeutică, ci doar demonstrase posibilitatea principială a vindecării, nu apăruse necesitatea directă a experiențelor pe om. În celebra lui comunicare, el emisese ipoteza existenței (în organismul uman şi animal) a unor potențe curative, necunoscute încă ştiinței, dar manifestate cu prilejul experiențelor de acupunctura neutrinică. De asemenea, era expus detaliat programul trecerii de la experiențe pe animale la experiențe pe om, un program precaut, care ținea seama de eventualele greşeli şi care prevedea o trecere treptată de la cele mai simple şi evident inofensive injecții neutrinice la altele mai complexe. Se presupunea participarea la aceste experiențe a unor colective mari de medici, fiziologi şi psihologi. Dar...

Inspectorul nu se înşelase: Komlin nu lucrase numai în domeniul acupuncturii neutrinice. Foarte curând, experiențele efectuate cu generatorul neutrinic au arătat că

---

[1] *cromatografie* - Procedeu fizico-chimic de separare a substanțelor dintr-o soluție, de obicei cu ajutorul trecerii soluției prin materiale poroase.

sporirea neobişnuită a forţelor curative ale organismului este foarte importantă, dar că ea nu este singurul efect suferit de creier în urma tratamentului cu fascicule de neutrino. Animalele de experienţă se comportau foarte curios, dar nu toate şi nu totdeauna; la cele vindecate printr-o acţiune de scurtă durată a acului neutrinic nu se observa de obicei nici o abatere de la comportarea normală, în timp ce „favoriţii", asupra cărora se efectuaseră numeroase şi diferite experienţe, i-au uimit pe cei doi cercetători. Acolo însă unde tânărul laborant Gorcinski vedea numai nişte glume amuzante sau regretabile ale naturii, o intuiţie de mare savant îi sugera lui Komlin o nouă descoperire.

Câinele Ghenka (numele său complet era „Ghenerator") şi-a descoperit dintr-o dată aptitudini de a face figuri de circ pe care nu le învăţase niciodată de la nimeni: umbla numai pe labele din spate sau chiar numai pe cele din faţă, „saluta", iar Gorcinski l-a găsit odată pradă unei ciudate preocupări. Câinele şedea pe un taburet, fixând cu privirea un punct şi, la intervale regulate de timp, se ridica, lătra scurt, apoi se aşeza din nou; pe Gorcinski nu l-a recunoscut şi a început să-l mârâie.

Pe Komlin l-a frapat şi cazul pavianului Kora. Imediat după tratamentul cu raze, Kora stătea împreună cu Komlin şi „discuta" liniştit cu el. Deodată, maimuţa tresări ca curentată, de parcă ar fi văzut ceva într-un colţ, mârâi ameninţător şi plângăreţ în acelaşi timp şi prinse a se da îndărăt. Nu au ajutat nici vorbele şi nici mângâierile. Kora fugi spre colţul opus, se strânse ghem şi rămase aşa o oră întreagă, urmărind cu privirea ceva nevăzut şi scoţând, din când în când, câte un urlet ascuţit ca un semnal de alarmă. După ce această criză trecu, Komlin observă mirat că, de atunci, de câte ori Kora intra în cameră, îşi arunca înainte de toate privirea asupra colţului cu bucluc.

— Iată ce a scris Komlin referitor la această chestiune,

spuse directorul întinzând inspectorului o bucată de hârtie milimetrică.

Inspectorul citi: „Trebuie să fie ceva cu totul nou... Cu aceste animale, fie ele maimuțe sau câini, nu poți afla nimic; este necesar să încerc eu însumi”.

Komlin a început să facă experiențe pe sine. Curând, despre acest lucru a aflat şi Gorcinski şi n-a întârziat să urmeze exemplul şefului său. Se pare că din această cauză între ei a avut loc şi o mică ceartă. În cele din urmă, Gorcinski a promis să nu mai continue experiențele, iar Komlin a făgăduit să încerce numai punctiile cele mai simple, de scurtă durată şi nepericuloase. Astfel, Gorcinski nici n-a aflat că şeful său nu se mai ocupă de acupunctura neutrinică.

— Din păcate, îşi continuă povestirea directorul, în însemnările lui Komlin s-au păstrat destul de puține date cu privire la rezultatele într-adevăr uimitoare ale experiențelor sale. Însemnările devin din ce în ce mai fragmentare şi mai puțin lizibile; se simte că adesea Komlin nu mai putea găsi cuvintele cu care să-şi descrie senzațiile şi impresiile; concluziile lui îşi pierd logica şi plenitudinea.

Komlin rezervase câteva foi rupte dintr-un caiet neobişnuitei lui capacități de memorare, care-i apăruse în urma uneia dintre experiențe. El scria: „Îmi este suficient să mă uit o singură dată la un lucru, pentru ca apoi, întorcându-mă cu spatele sau închizând ochii, să-l revăd în toate detaliile lui, exact ca în realitate. Îmi este suficient să-mi arunc în mod fugitiv privirea asupra unei pagini de carte, pentru ca apoi s-o pot citi numai după «imaginea» ce mi s-a întipărit în creier. Se pare că am memorat pentru toată viața câteva capitole din «Bălțile de lângă râu», precum şi întreaga tabelă de logaritmi cu patru zecimale, de la prima până la ultima cifră. Uriaşe posibilități!”

Între însemnări se găsesc şi considerații cu un caracter

foarte general. „Memoria, multe reflexe şi deprinderi - scria Komlin, apăsat, insistând parcă asupra acestui lucru - au o bază materială bine determinată, dar încă insuficient de clară pentru noi; ăsta este un adevăr elementar. Fasciculele neutrinice creează acolo o nouă memorie, noi reflexe, noi deprinderi sau poate că nu creează, ci provoacă doar apariția lor. Aşa s-a întâmplat cu Ghenka, cu Kora şi cu mine, adică la noi a fost vorba de o mnemogeneză, de creare a unei pseudo-memorii".

Ultimele câteva pagini, prinse cu o agrafă, erau dedicate celei mai interesante şi mai minunate dintre toate descoperirile lui Komlin. Directorul luă aceste pagini şi le ridică deasupra capului.

— Aici, spuse el foarte serios, este răspunsul la întrebările dumneavoastră; este parcă rezumatul sau poate chiar ciorna viitorului raport. Să citesc?

— Citeşte, spuse inspectorul.

„Printr-un simplu efort de voință nu este posibil nici măcar să-ți provoci clipirea; pentru asta este necesară existența unui muşchi. Sistemul nervos are rolul unui traductor de impuls, şi nu mai mult. Un curent neînsemnat provoacă contractarea muşchiului, contractare capabilă să deplaseze zeci de kilograme şi să execute un lucru mecanic enorm, în comparație cu energia impulsului nervos. Impulsul nervos este ca o scânteie într-o pulberărie, muşchiul este pulberea, iar contracția muşchiului este explozia.

Se ştie că intensificarea procesului de gândire provoacă la rândul său intensificarea câmpurilor magnetice care apar în celulele creierului: aceştia sunt biocurenții. Dacă mă apuc să rezolv o integrală, se intensifică câmpul creierului, iar acul aparatului receptor se deplasează, indicând intensitatea câmpului. Nu este oare vorba de un fenomen analog cu cel ce apare în sistemul muscular?

Îmi apare capacitatea de a socoti excepțional de rapid. Nu

pot spune cum fac: socotesc pur şi simplu: 1.919 × 237 = 454.803. Am făcut această înmulțire în patru secunde, cronometrat. Toate astea sunt foarte bune, dar încă nu e totul: câmpul electromagnetic se intensifică într-adevăr puternic, dar alte câmpuri există oare? Acest câmp puternic într-adevăr există, dar cum poate fi el dirijat?

Câmpul creierului există şi este evident că el lucrează, dar nu-mi dau seama cum anume. În faptul că nu ştiu acest lucru nu găsesc însă nimic curios. Ce trebuie să faci, de pildă, pentru a-ți îndoi mâna? Nimeni n-ar fi capabil să răspundă la această întrebare: pentru a îndoi mâna, o... îndoi, pur şi simplu! Dar bicepsul este un muşchi antrenat şi foarte ascultător. Câmpul electromagnetic al creierului poate fi şi el dirijat; problema este însă cum anume?

Sunt convins că posibilitățile creierului sunt inepuizabile: sunt necesare doar un antrenament şi o anumită activare. Va veni vremea când omul va fi în stare să socotească în minte mai bine decât orice maşină de calcul, să citească şi să-şi însuşească în câteva minute o bibliotecă întreagă...

Toate astea te obosesc groaznic: îmi crapă capul. Uneori nu pot lucra decât sub acțiunea neîntreruptă a razelor, iar când termin sunt complet transpirat. Numai de nu m-aş surmena."

Cu asta, însemnările lui Komlin se încheie.

Inspectorul clipea şi se gândea că poate ideii lui Komlin îi este sortit să aducă roade bogate. Dar toate astea se vor realiza cândva, iar până una alta, Komlin zace în spital. Inspectorul deschise ochii şi privirea îi căzu asupra bucății de hârâie milimetrică: „...Cu aceste animale, fie ele maimuțe sau câini, nu poți afla nimic; trebuie să încerc eu însumi". Poate că Komlin are dreptate!

Nu. El n-are dreptate; de două ori nu. El nu trebuia să meargă la un asemenea risc, iar dacă totuşi era necesar, în nici un caz nu trebuia s-o facă de unul singur. Chiar acolo

unde nu pot fi de folos nici maşinile şi nici animalele (privirea inspectorului căzu din nou asupra bucății de hârtie milimetrică), omul n-are dreptul să se joace cu moartea, iar ceea ce făcuse Komlin fusese un asemenea joc. Nu, tovarăşe, vă repet: nu vă permitem să intrați în foc! În timpurile noastre ne putem permite să măsurăm de şaptezeci şi şapte de ori înainte de a croi. În timpurile noastre, dumneata, viețile voastre ne sunt mai prețioase decât cele mai mărețe descoperiri. Inspectorul spuse apoi cu voce tare:

— Eu cred că se poate scrie procesul-verbal al cercetărilor. Cauza accidentului a fost clarificată.

— Da, cauza este clară, spuse directorul. Komlin s-a surmenat încercând să intensifice câmpul magnetic al propriului său creier.

*

* *

Inspectorul plecă, condus de directorul institutului. Ieşiră împreuna în piață şi se îndreptară fără grabă spre helicopter. Directorul, distrat şi dus pe gânduri, o lua mereu înainte, neputându-se acomoda cu mersul încet şi şchiopătat al inspectorului.

Ciufulit şi posomorât, Aleksandr Gorcinski îi ajunse abia lângă aparat, după ce inspectorul strânsese deja mâna directorului şi se străduia să se urce în cabină.

— Mă dor rănile vechi, spunea înfundat inspectorul.

— Andrei Andreevici se simte mult mai bine, zise încet Gorcinski.

— Ştiu, răspunse inspectorul, care reuşise între timp, cu destulă greutate, să se aşeze.

Pilotul veni în fugă şi se cățăra grăbit la locul său.

— Veți scrie raportul? se interesă Gorcinski.

— Da, voi scrie, răspunse inspectorul.

— Da... Gorcinski îşi frământa mustățile şi se uită în ochii inspectorului.

Dintr-o dată, el i se adresă acestuia cu o voce ascuțită de tenor:

— Spuneți-mi, vă rog, nu cumva sunteți dumneavoastră acel Rîbnikov, care în şaizeci şi opt, în Kustanai, cu de la sine putere şi fără să aştepte sosirea automatelor, a provocat anumite descărcări electrice?

— Aleksandr Gorcinski! i se adresă dojenitor directorul.

— ...Parcă atunci ați pățit ceva la picior...

— Gorcinski, încetează!

Fără să răspundă nimic, inspectorul trânti puternic uşa cabinei şi se lăsă pe spate pe divanul moale al maşinii.

Directorul şi Gorcinski rămăseseră în piață şi priveau cum uriaşul cărăbuş argintiu plutea cu un zgomot slab deasupra colosului de culoare roz deschis - clădirea cu şaptesprezece etaje a Institutului - şi cum dispărea pe cerul albastru al amurgului.